

Независне новине: Интервју са првим замјеником високог представника Брусом Бертоном

Разговарао: Дејан Шајиновић

Независне новине: Одлука о Дану Републике узбуркала је емоције. Ја увијек заговарам владавину права, али је тешко испоштовати одлуку Уставног суда која се тиче суштине што многи у РС сматрају дијелом идентитета. Како се може превазићи ова ситуација на задовољавајући начин?

Брус Бертон: Емоције су се заиста доста узбуркале, и ја то разумијем. Такође сам свјестан свих медијских изјава и коментара о одлуци Уставног суда која још увијек није објављена.

Сада је вријеме да се ствари смире. Када видимо одлуку можемо почети разговарати о њој и тражити рјешења.

До тада бих желио да разговарамо о чињеницама, а оне су једноставне. Прва чињеница је да је Уставни суд БиХ саставни дио Устава БиХ – Анекса 4 Дејтонског мировног споразума који гарантује мир у БиХ и као такав есенцијално је значајан за имплементацију овог споразума. Друга чињеница је да се у Уставу експлицитно каже да су одлуке Уставног суда коначне и обавезујуће. Ништа неће промијенити овај основни услов који је темељна норма у сваком функционалном демократском друштву.

Као и увијек, најбољи начин – заправо, једини начин – да се

превазиђе ово или било које друго питање је да се користе демократске процедуре, у складу с уставним оквиром ове земље, како би се пронашла рјешења и кренуло напријед. А то се треба учинити, кад год је то могуће, путем конструктивног дијалога и компромиса.

Независне новине: У сваком правном систему одлуке се доносе у име народа. Шта се дешава када се питање разматра против истог тог народа које би те институције требале представљати?

Брус Бертон: Ја бих радије рекао да се одлуке доносе у складу с Уставом и како би се одржала владавина права. Неће свако бити задовољан са сваком одлуком, а то је нешто што није карактеристично искључиво за БиХ. Моја земља је управо такав један примјер. И ми имамо судске одлуке са којима се многи не слажу, али ми прихватамо те одлуке као закон и идемо напријед. То је основа на којој почива владавина права.

Дакле, као што је био случај у многим другим земљама, укључујући и ову, можете бити незадовољни одлуком Уставног суда, или, у случају моје земље, одлуком Врховног суда. Али то ни на који начин не мијења чињеницу да се одлуке морају поштовати.

Независне новине: Да ли би било једноставније да ове одлуке нису донијеле стране судије које су надгласале домаће судије?

Брус Бертон: Присуство међународних судија у Уставном суду БиХ је експлицитно предвиђено Уставом БиХ. Њих бира предсједник Европског суда за људска права, након консултација с Предсједништвом БиХ. То је најјача гаранција њиховог професионализма и непристрасности. Међународне судије нису надгласале никога и нема разлога да их се криви за одлуке које још увијек нисмо видјели.

Желим врло јасно рећи: међународне судије обављају свој посао непристрасно у окружењу које је препуно изазова. Разлог због којег је окружење препуно изазова је врло једноставан: ваша политичка елита сматра да је нормално и прихватљиво покретати

политичке нападе, један за другим, на правосуђе и појединачне одлуке. То више говори о њима него о институцијама и одлукама које нападају.

Постоји још једна ствар коју морамо имати на уму: закон је исти за све. Закон се не мијења према етничкој припадности судије који га примјењује. Уколико погледате одлуке које је Суд доносио током протеклих година, установићете да су донесене неке одлуке које се нису допадале представницима различитих група или конститутивних народа. Али, као што сам раније рекао, то је оно на чему почива владавина права. Људима се понекад одлуке неће свиђати, али се владавина права, без обзира на то, мора поштовати.

Независне новине: Зар се не слажете да српски народ због оваквих активности има још мање повјерења у институције на нивоу БиХ?

Брус Бертон: Мислим да је контрапродуктивно увијек гледати на ствари кроз призму националности. Владавина закона не функционише тако, она увијек мора имати предност и мора остати поштеђена политичког мијешања. То је у интересу свих грађана који поштују закон.

Откако сам у септембру преузео дужност првог замјеника високог представника, стално слушам исто од људи који срећем: да желе мир, правду, послове, пензије – бољу будућност. Желе институције власти које раде свој посао ефикасно и које служе њима умјесто интересима малих група људи. А како ја видим, то нема никакве везе са тим да ли сте Србин, Хрват или Бошњак.

Независне новине: Зашто се осјетљива питања не могу оставити по страни, како би се покушали фокусирати на нека конкретнија питања која се тичу свакодневног живота обичних грађана? Кома су сада потребне ове бескрајне конфронтације око овог изузетно осјетљивог питања?

Брус Бертон: Сигуран сам да хиљаде обичних људи тренутно поставља исто то питање. Наравно, могуће је одабрати да радите

у име обичних грађана и да хитно рјешавате њихове потребе. То је једноставно. Свјесно донесете такву одлуку и једноставно то урадите.

Апсолутно су нам потребни политичари који ће се фокусирати на питања као што су смањење стопе незапослености, стварање бољих услова за инвестиције и побољшање животног стандарда грађана ове земље, без обзира да ли они живе у РС, ФБиХ или Брчко дистрикту.

Једини разуман одговор који вам могу дати јесте да је далеко лакше скренути пажњу на питања која је лако исполитизирати да би се осигурали неки јефтини политички поени него се ухватити у коштац с тешким економским питањима. Побољшање економске ситуације и економски опоравак су дугорочна питања која захтијевају тешке одлуке и напоран рад. Политичари који бирају лакше начине да остану на власти ће се на крају суочити с катастрофом. Широм свијета постоје примјери који то доказују, а у БиХ, у том смислу, није изузетак.

Сигуран сам да бирачи, када гласају, очекују да они за које су гласали остваре резултате који ће њима и њиховој дјечи донијети бољу будућност. Не очекују, односно не желе још узалудних политичких игара које не воде нигдје.

Надам се да ће овдашњи лидери обратити пажњу на то и ставити интересе грађана на прво мјесто. Наравно, неки ће покушати да скрену пажњу са стварних изазова са којима се обични људи суочавају. Али такав приступ не може вјечно функционисати. На крају ће људи рећи да им је доста. Доста вјештачки створене атмосфере страха и тензија. Желимо резултате. Желимо пристојну будућност за своју дјецу.

Независне новине: Неки већ покушавају навести високог представника да интервенише и искористи бонска овлаштења. Шта би требао урадити у овој ситуацији?

Брус Бертон: Током неколико мјесеци, колико сам на положају првог замјеника високог представника, схватио сам да су

извршна овлаштења високог представника дио његовог мандата о коме се највише прича. Управни одбор Савјета за имплементацију мира (*Peace Implementation Council – PIC*) још једном је изразио подршку високом представнику у раду на осигурању пуног поштивања Дејтонског мировног споразума и у вршењу мандата из Анекса 10 и релевантних резолуција Савјета безбједности УН-а, који остаје исти.

Као што знате, током година приступ међународне заједнице се промијенио, постао је мање интервенционистички како би се домаћим лидерима пружила прилика да покажу да су у стању повести ову земљу напријед. То међутим не значи да ћемо беспослено сједити и гледати како се поништавају неки важни кораци којима је побољшан свакодневни живот грађана.

Без обзира на то, морам се суздржати од шпекулација о томе када ће и да ли ће високи представник искористити своје извршне власти.

Независне новине: Шта је најбољи приступ међународне заједнице према БиХ? Треба ли да буде више или мање укључена? Шта је прави пут?

Брус Бертон: Међународна заједница је овдје да помогне и мислимо да овој земљи помоћ још увијек треба. Опредјелење међународне заједнице и даље је чврсто и значајно, и мислим да тако треба и да остане, али изабрано вођство такође треба да помогне да земља крене напријед.

Испред БиХ је јасан пут, при чему је Реформска агенда ЕУ на првом мјесту. Реформе, па онда још реформи – то је нешто на шта се већ предуго чека. Уколико БиХ жели да се придружи ЕУ, мораће да промијени начин рада, укључујући и начин вођења политике. Да би се то десило, бх. лидери мораће се више фокусирати на важна питања, а оставити иза себе празна политичка препуцавања. Мислим да је ЕУ сасвим јасна када је ријеч о томе да жели да види конкретне реформе и резултате. Власти у БиХ морају остварити резултате.

Охрабрује ме што је Предсједништво БиХ и даље чврсто определијељено за даљи напредак у провођењу Реформске агенде. Органи власти и институције на свим нивоима треба да одрже овај позитивни тренд у провођењу неопходних реформи – између осталог социјално-економске реформе, реформе из области владавине права, правосуђа и јавне управе.

Независне новине: Докле смо стигли у имплементацији Дејтонског споразума? Да ли је он проведен или још увијек има елемената који се морају рјешити?

Брус Бертон: Високи представник је дао детаљан приказ укупне имплементације Дејтонског мировног споразума у свом извјештају Савјету безбједности УН-а у новембру. Пуно тога је урађено, али пуно тога још остаје да се уради. Мировни споразум није ‘*à la carte*’ мени из кога можете узети оно што вам се свиђа а игнорисати оно што вам се не свиђа. То једноставно не иде тако.

Ако мислите на програм 5+2, чије је провођење неопходно за затварање ОНР-а, морам рећи да је он и даље актуелан као што је био када га је Управни одбор РИЦ-а усвојио 2008. године.

Потребно је да домаћи лидери покажу политичку вољу и докажу грађанима и међународним партнерима БиХ да су у потпуности определијељени за поштивање мировног споразума. То се односи на њихову обавезу да испуне 5 циљева и 2 услова за затварање ОНР-а.

Независне новине: Хоће ли бити референдума у РС о одлукама високог представника?

Брус Бертон: Став ОНР-а је јасан: У свом недавном специјалном извјештају Савјету безбједности УН-а, високи представник је, у својству коначног ауторитета за тумачење Општег оквирног споразума за мир, оцијенио да је јасно да РС крши Мировни споразум, посебно његове Анексе 4 и 10. Управни одбор РИЦ-а је недвосмислено констатовао да би најављени референдум у РС представљао фундаментално кршење Мировног споразума, те

представљао оспоравање јединства, суверенитета и територијалног интегритета БиХ.

Питања везана за државне правосудне институције спадају у уставне надлежности државе а не ентитета, док су статус и овласти високог представника питања која произилазе из Мировног споразума и међународног права, те стога не спадају у дјелокруг ентитета.

Да ли ће органи власти РС наставити са овим очитим кршењем Дејтонског споразума, остаје да се види. Мораћете питати њих. Мој јасан савјет њима, и користим ову прилику да га поновим, је да одустану од референдум и да у потпуности испоштују и раде у оквиру Мировног споразума.

Независне новине: А шта је са референдумом о Дану Републике? Да ли би такав референдум био кршење Дејтонског мировног споразума?

Брус Бертон: Колико ми је познато, такав референдум није најављен. Оно што могу рећи је да без обзира на то да ли је ријеч о овом или другом питању, политичка класа у овој земљи треба подузети оне кораке којима ће повећати шансе за постизање продуктивног компромиса, умјесто да их ограничавају. У чему је сврха заузимања става који не омогућава компромис? Да ли је то приступ који ће функционисати у БиХ? Мислим да сви знамо одговор на ова питања.

Да одговорим на Ваше конкретно питање, мислим да није корисно спекулисати о референдуму док не видимо какво ће бити питање. Ако буде даљих одлука о референдуму, високи представник ће их наравно процијенити у складу са својим мандатом из Мировног споразума и резолуција Савјета безбједности УН-а, као што је био случај и са одлуком о референдуму усвојеном у јулу.

Независне новине: Да ли би било у реду да грађани РС изразе своје мишљење уколико би питање било не да ли се противе одлуци Суда него шта мисле о 9. јануару као о Дану Републике?

Брус Бертон: Имам пуно бољи приједлог. Треба сачекати да се одлука објави, прочитати је, и путем политичког дијалога наћи прихватљив начин да се она проведе. А док чекамо, треба се усредсредити се на остваривање конкретних резултата за рјешавање хитних проблема са којима се тако много грађана ове земље суочава. Не сумњам да би грађанима било драже да виде да политичари троше своју енергију на отварање нових радних мјеста, борбу против корупције и побољшање квалитета услуга.

Независне новине: Како гледате на посљедња дешавања у вези са акцијом Сипе у полицијској станици у Новом Граду?

Брус Бертон: Према доступним информацијама, Сипа је заиста унапријед обавијестила МУП РС о планираној операцији на овом подручју, и затражила техничку помоћ од њега, која јој је и пружена. Колико ми знамо, у току операције није дошло ни до каквих инцидената и одређене особе су ухапшене. Зато је заиста тешко схватити зашто су органи власти РС реаговали онако како смо сви видјели. На то питање још нема одговора.

Једна ствар је јасна: државне агенције за провођење закона и правосудни органи имају надлежност да раде у потпуности на територији цијеле БиХ, и та надлежност се мора потпуно и безусловно поштовати. Ентитети имају уставну обавезу да поштују одлуке институција БиХ.

Желим бити веома јасан када је ријеч о овоме. Независност државног правосуђа и оперативна независност државних агенција за провођење закона не смију се доводити у питање.